

حصہ دوم

سوال نمبر 3 -

سیف الملوک غزم و سمیت
دی لازوال داستان

1 بنیادی گُل

میاں محمد بخش نے سیف الملوک
کے راہی ڈاڈھے وڈے موضوع آتے چاہن یا اے
میاں صاحب اپنی شہری تے تخلیقی طاقت دے نال انسان
کے اندر اک غزم و سمیت دی روشنی پیدا کر دے میں ایہ
کتاب سیف الملوک دی غزم و سمیت دے موضوع
نال چری ہوئی ہے۔ پنجابی ادب و نثر میں نیازی تے
میاں صاحب دی شاعری غزم و سمیت دادرس دیندی اے
اس واسطے ایہ کتاب غزم و سمیت دی لازوال داستان
اے۔

2 میاں محمد بخش تے سیف الملوک

میاں صاحب پنجابی ادب

آر مشہور شاعرین نے نالی سیف الملوک اور سہالادی
کتاب اے جیٹری آر شہزادے والہری نالی ملین لوز بیان
کردی اے۔

سیف الملوک

شہزادہ لہری نالی ملنا

ما فوق الفطرت

مزم دہمت دی گل

3 سیف الملوک مزم دہمت دی داستان

(الف) صبر دی تلقین

میاں صعب فرماندے میں

صبر کرے تال توتی ملین جپ کرے تال میرے

یا مگلاں دانگول رولا بادے نہ موئی نہ میرے

الیں طرے آر آیت دی لہ کم

لے ایمان والہو! نماز اور صبر نالی مدد منگو (القران)

میاں صعب قرآنی آیت دے لیا نالی صبر دی تلقین کردے میں

(ب) مسلسل جدوجہد دی نصیحت

میاں صعب نے مسلسل

جیلن دی ڈاڈھی تلقین مہا کہنی اے اوہ فرماندے میں

لوڑ کرینا جوڑ آیا لوڑ اوہی کن کچی

میاں صعب دے مطابق مسلسل لوڑ کھردنا دینا اصل
دے انسان توں ادیری منزل تک ایڑا دینا اے

ب) لوڑ کرن توں نہ ٹہین دی گل

میاں صعب فرما تے

ہیں

لوڑ کرن حقین نہیں ناپس بیٹ گنوں تا باسا

ایس واسطے میاں صعب نے مسلسل چلن دی ڈاڑھی
لوہوت کھر چھڑھی جو کہ عزم دھیت دی دلیل اے

ت) عزم دھیت دا چل ملن دی گل

میاں صعب

فرما تے جن کہ

جھکھا منگن چڑھے جھرا اورک
جھرا کا سا

ایس شہر دے عزم دھیت نال چلن توں بعد چل ملن
دی گل کیتی گئی اے۔ مسلسل چلن توں بعد انسان توں
ادیری سمت دے چل اک دن فرور مل جاندا اے لی
شہرہ مسلسل جینا اے۔

DATE: _____

DAY: _____

۱۳) مسلسل جبر و جبر مردانگی دی نشانی

میاں صعب نے

مسلسل جبر و جبر ہوں مردانگی دے نال جوڑ دتا اے
ادہ فرماندے میں:

مردانیت ہول نہ باریں مت کوئی کجے مرزا
میاں صعب نے بہت بارن لوں نامردانگی دے نال
جوڑ دتا اے۔

۱۴) جیل ملن توں بعد تعلق لوں چلنا

میاں صعب فرماندے

میں کہ جیل ملن توں بعد انسان لوں کوئی دی
ڈکھ تے تعلق مار نہیں رسدرا انسان ساریاں تعلقاں
لوں جیل جازا اے ادہ ملکہدے میں:

جاں مقصود مسہر ہوندا رکوں رادت فقیندی
یاد نہ رہے تحفیم کوئی جبر و جبر خراعت فقیندی

چلن ملن توں بعد انسان لوں کوئی تعلق مار نہیں

رسدی۔

DATE: _____

DAY: _____

ج) بیان صفت تے متبر نیازی دی عاشقاری دتج مزم
صفت

بیان صفت نے اپنی
کتاب میں صلیف الملوک و قبا العلیٰ جو صلیف تے مزم
صفت دی گل کہتی ہے، انسان تے پیری دی ملاقات
ما فوق الفطرت ہے اور متبر مانرے میں

صلیف الملوک پیری رلی بیٹھے نال صفت
دل دی

لہیں طرے متبر نیازی نے دی اپنی شاعری دے دتج مزم و صفت
دی گل کہتی ہے اور مکھدے میں
کرے نہ خالی ٹریا میں رنے جدھر داوی کیتا میں

4 مکری گل

صلیف الملوک انسانی مزم و صفت دے
لازوال جو صلیف دی گل کردی ہے، الہم کتاب انسانی جو صلیف
دی لازوال کہانی ہے اس کتاب دتج انسانی مزم و صفت
دی ڈالھی و ڈی گل مکری ہے، اس کتاب دتج
انسان دے جو صلیف لڑن لڑی جنگلی طرے بیان کیتا گیا ہے
صلیف الملوک انسانی صفت تے جو صلیف دی لازوال کہانی
ہے۔

سوال نمبر 4

سلطان باہو نول بیدار حفزے جاگری
اکھو دا شاعر آکھیا جانوالے

1 نیادی گل

سلطان باہو پنجالی زمانا ورت
اپنی بیدار حفزی تے جاگری اکھو دے راہی ٹھہیر موموعات
تے رکھی ماندے سن اوہناں نے بالقصو من ودرت الوہر
، عشق، حرسدینال صبت تے غنا منی اللہ دے اتے ٹھہیر
جاسن یا یا الہم سب کھو ارنیاں دی بیدار حفزی
تے جاگری اکھو دی لٹھالی اے، البس وجہ کرے کے ارنیاں
نول بیدار حفزے جاگری اکھو دا شاعر آکھیا جانوالے

2 سلطان باہو: جتھم تھارفا

بابا جی بیوری جتھم دے ورت
بیدار ہونے سن تے ادھو ای دھن میں، آپ سورال
نہی حرفی ستاری مکھی مردف تھی دے اک
لفظ نال شعر آکھو میں، آپ نے 177 کتاباں لکھیاں

سین آبیات بابو سب توں مشہور کتاباں اے

3- بیدار حفزۃ جاگری الہوداشاعر

۴۱ وحدت الوجود اے جانن

باباجی نے وحدت الوجود اے

طصیر جانن یا ما اے اوہ فرماؤں میں

نہ کر منت خوانج حفزۃ دی اندر آب حیاتی

ہو

وحدت الوجود ابن العربی | سوران د النظر یہ اے اس

دے مطالب اللہ بہ چین دنہ وسرا بابا خریدتے حفزۃ

سین

مذراکس لوں آکھو حال لسن بن لوئی ناں

(خزید)

۴۲ حشر نال صحبت

باباجی فرماؤں میں

الف اللہ فننے دی لوئی اے حشر

من دنہ لالی ہو

اس مشر دے دنہ باباجی اپنے حشر نال صحبت دا اظہار

کر رہے سین۔ ارمناں دے حشر نال ارمناں دے من دنہ

جانن کر جھڑیا اے

DATE: _____

DAY: _____

(iii) بیدار حفزی نال عاشقِال دی نشاندہی

بابا جی نے عشقِال عاشقِال دی

بیمان بیان کیتی ال اوہ لکھدے سن:

عشق جنیاں دے بڑی اچیا اوہ چہر دے چپ

جیاے سو

لوں لوں دے بڑو لکھ لکھو بانال اوہ کمر دے

گنٹی باتے سو

عاشقِال دی بیمان چوک اوہ دنیا داری توں بے نیات

سو کہ چپ سو جاندا ال

(iv) جاگدی اگو نال عشقِال دی مشکل دی نشاندہی

بابا جی نے عشقِال دی مشکل توں

ڈاڈھے چند لہے نال واضح کیتا اوہ لکھدے سن:

عشقِال دی جاہ بڑاں دا بالن عاشقِال بہ سکیندے سو

بابا جی دے تزدیک عشقِال بڑاں دا بالن لے جیڑا عاشقِال

لوں ساڑ ساڑ کم سوان کمر دیندا ال

(v) عاشق لہوں ڈلا دل رکھن دی تلمسین

بابا جی فرماندے میں

عاشق ہو لو میں عشق کمال تو میں دل رکھیں
و اٹک بہا ڈال ہو

عاشق لہوں بڑا دل رکھن دی تلمسین بابا جی سورال لہوں
کئی گئی لہ کیوں جے عاشق ڈاڑھیان مشکال لہر داشت کردا لہ

(vi) دنیا دی منہاقت دی بیچاں

بابا جی نے دنیا دی منہاقت

لہوں دی چنگے طریقے نال واضح کیتاں اوہ نکھدے میں

تسبیح جہری تے دل نہ بھریا کی لہنیاں
تسبیح لہوں جہڑے ہو

عبادت کرن دے باو بود دل وجہ یلستی دا موجود ہونا ایہہ
منہاقت دی لہنیاں لہ السن لہنیاں لہوں بابا جی نے واضح کیتاں لہ

(vii) بہارِ حقّی نال منافی الذات دی گل

باباجی نے منافی الذات توں اپنے

شعر وچ بیان کیتا کہ اوہ مکھڑے بن

لوں لوں دے ڈھ مکھڑے جہاں اُن کھول
تے اُن کجاں ہو

منافی الذات توں مراد اپنی ذات دے وچ منافیونک ایس

توں باباجی نے بڑی چنگی طرح بیان کیتا کہ

4. مکھی گل

سلطان بابونے اپنی سیدار حقّی

تے جاگری اکھ دے نال ڈھیر مومنوعات اتے جاشن پایا

کہ - ادبیاں دی شاعری وچ ادبیاں دی سیدار حقّی تے

جاگری اکھ دی خبر ادبیاں دے مومنوعات توں ملدی

کہ ادبیاں نے پنجابی شاعری وچ اپنی سیداری حقّی تے

جاگری اکھ راہی توں رٹن شامل کیتا کہ جینوں سی حرفی

شاعری منا گیا۔

سوال نمبر 05

بول مٹی دیا باویا دی فنی تے فکری
قویاں

1 بنیادی گل

بول مٹی دیاں باویا دیاں ٹی اڈھیاں
قویاں مٹی اہم مختلف نظریات یعنی سوسٹنرزم
تے مارکسزم دی گل کرداں ایہدے دتے سپرٹیل دنیا توں
نفرت تے آئیڈیل دنیا دی گل کیتی گئی اے ایہیاں
فنی قویاں دتے سادہ زبان منظر نگاری تے کردار نگاری
شامل اے۔

2 سجاد صیرت بول مٹی دیا باویا

سجاد صیرت فوڈاک فائرسٹ

تے شو سلسٹ مکھاری اے۔ ادب دی مکھانی دتے اہم
دو لوؤں نظریات بڑی جنگی لہر تے نظر آندے مٹی بول
مٹی دیا باویا دی اینیاں بی نظریات دی عکاسی کردا اے

3. بلوکل مٹی دیا باویادی فکری خوبیاں

(i) امیر طبقہ دی بے حسی

سجاد حیدر نے اپنی ایس مجریہ

دعوت امیر طبقہ دی بے حسی دافتر کئی اے مل ملک ڈاکٹر دار

امیر طبقہ دی بے حسی نظامہ کراہوسوں صرف اپنے پیسے

نال غرضن سو رکسے وی شے دی ہم واہ نہیں

(ii) سوشلزم دی گل

سوشلزم

مالی و دولت دی ہم اہر

تقسیم
کارل مارکس دا نظریہ

سجاد حیدر دے

مال و دولت دی ہم اہر تقسیم آتے مزدور دتالے

(iii) دو مختلف طبقات دی گل

سجاد حیدر نے امیر تے غریب

طبقات دی گل لیتی ہے گل مائیکر نے ملازم فنیئر مائیکر نے
ملازم دی گل دو طبقات دی نشاندہی ہے فولہ کارل مائیکر
دی اٹالیر لیتی ہوئی ہے

۷۴) نفسیاتی مسائل دی گل

سجاد حیدر نے نفسیاتی مسائل
وہی آجاگر کہنے میں ریاض نامی کردار نفسیاتی مسائل دا
شکاراں تے اوہ اپنے دوست دی بیوی ائے دل مار بیٹھا ہے
ادبی گوشش لے کہ اوہ اوسنوں حاصل کر لوے اہم
نفسیاتی مسائل نول دا فتح کردیاں

۷۵) آئڈیلزم تے میٹرینزم دی گل

سجاد حیدر نے آئڈیلزم تے
میٹرینزم دے آتے دی جانن پایاں

میٹرینزم

آئڈیلزم

عالی دولت

باوا اقلال

تے نوے کپڑے

کرداں

سب کچھ میں

انہیال دولتال دی دمناسات سجاد حیدر نے بڑی عمدی طرح آتی

۶ بول مٹی دے باویا دی فنی خوبیاں

(i) سادہ زبان

سجاد حیدر نے اپنے مکالماتی مطلب

بول مٹی دے باویا دتہ لہری سادہ زبان دی ورتو کیتی

۱۔

” اسی آئینہ ملیک مننے آں کہ پتھراں دی گلاں
کر دے سن“

ایں طرح دی زبان سادہ پنجابی زبان ل جیڑی ارسناں
د مجموعی بول مٹی دیا باویا دتہ ورتی گئی اے

(ii) منظر نگاری

سجاد حیدر دے ڈرامے دنج

منظر نگاری نوں ڈاڈھے چنگے لرتے نال درتیاں اے
ایں ڈرامے دنج جھنلت منظر بیان کیتے سن یعنی ”محل
نوں آت“ ٹک جانا، ”پتھر باد دا ہولنا“

(iii) کردار نگاری

سجاد حیدر نے اپنے ڈرامے دنج

مختلف کردار بیان کیے ہیں۔

مل مائیک

ریاض توکرانی، باوا،

ایساں کردار ان دے راہی سجاد

حیدر اپنے ڈراوے دے موضوعات بیان کردار

4 مگری گل

سجاد حیدر نے اپنے ڈراوے

وہج ڈراوے وڈی موضوعات تے گل کہتی اے تے

نالہ سجاد حیدر اے مارکسزم دے فلسفے دوڈرا

اتر نظر آندا اے اوہناں دائرہ اہم ہنہ تے فکری

توہیاں دے لحاظ نال ڈھنڈا جینا ڈراوے اے ایس

ڈراوے دہجے ہرے وڈے موضوعات اٹھانے لکے ہیں

سوال نمبر 09

نوٹ

- پنجابی ادب وچ کافی
- سچی سرکار دا لہروا

سچی سرکار دا لہروا

1 بنیادی گل

پنجابی ادب وچ سچی سرکار
 سیرت دی مشہور کتاب اے جس دی حافظ عبد الکریم صاحب
 سوال نے لکھی اے ایہ کتاب آنحضرت اکرم وی حیاتی
 توں ڈاڑھ جنگ لم لہے مال بیان کردی اے، اصل وچ
 ایہ کتاب دا مقصد سیرت رسولؐ توں پنجابی وچ لکھیا اے

ویروا

الف) ھا فو بیان

اے آنحضرت وی حیاتی اے جان

ایس کتاب وچ

کتاب راہی آنفسور الہام دی حیاتی بارے ڈاٹوہڈر معلومات
 ملدی ہے اس کتاب نے آپ دی حیاتی دے بہتر پہلو تے روشنی
 پائی ہے۔

(ii) تاریخی علم

کسی سہ ماہی کتاب دے دوج ڈھیر
 سارا تاریخی علم دی موجوداں جیوں کہ آنفسور الہام
 دے خاندان دی تاریخی اہمیت نوں ڈاٹوہڈرے جتھے طریقے
 نال اُجائز کیتا ہے۔

(iii) اسلامی معلومات

سیرت دی کتاب بیوں دے نال ایہ
 اسلامی معلومات دی غراہیم کردی ہے۔ ایہ دے دوجا لہڑے جتھے
 طریقے نال آنفسور الہام دی سنت تے ادنیال دی حدیث
 نوں بیان کیتا لیا ہے

فتی نو بیان

(۴) سادہ زبان

اس سیرت دی کتاب دوج

ڈیڑھی سادہ پنجابی زبان میں لکھے گئے ہیں۔
 سادہ زبان، عام اور آسان الفاظ اور جملوں میں
 لکھے گئے ہیں۔

بعض تعلیمیات دی ہیں۔

اس کتاب میں تعلیمیات اور
 ان کی مثالیں، تاریخی واقعات اور دیگر
 تعلیمیات درج ہیں۔

3 مکرئی گل

سچی کہانی پنجابی ادب دی
 اس بڑی ڈیڑھی کتاب میں ایسے
 رنگی رنگی کہانیاں اور
 نئے نئے الفاظ اور آسان جملوں میں
 بیان کر دیئے گئے ہیں۔

(الف)۔ پنجالی زبان وچ کافی

1 بنیادی گل

کافی پنجالی زبان وچ خاصی اہمیت
دی حاصل ہے ایہ شاعریں و سچو دتہ اینی گل پینچاون
داہڑا اوڈا زلفیہ لے بابا بلھے ستان تے بابا ستان حسین
نو کافی دے راہی اپنا مکلام پیش کیتا ہے

2 کافی

دو شعر ال یا اوس توں ودھ
شعر ال نال مل کے بندھی لے۔ اس دے وچ استھائی
داہڑی آندے جو کہ بار بار آندے جیویں کہ
کے حسین فقیر ساسی دا

کافی موسیقی داوی زلفیہ لے ایہ پنجاب وچ کافی
وی جازدی لے۔

(i) بابا شاہ نے کافی

شاہ حسین نے اپنا علاج کافی دی

راہی ای پیش کیا۔ اورناں دی لڑی مشہور کافی ہے

۱

ربا میرے حال دا محرم توں

اندر توں باسیر توں

ٹوہے تانا توہے مانا

کے حسین فقیر سائیں دا

س ناسی سب توں

(ii)

(ii) بابا بلو شاہ نے کافی

بابا بلو شاہ نے اپنا سارا

علاج کافی راہی بیان کیا۔ اورناں دماں و ڈیمان

مشہور قانیاں سن

کرکتن دل دھیان کرک

چیرفہ ففت تیرے تہو آما

یلہوں ننس کجھ کھول گول

کرکتن دل دھیان کرک

DATE: _____

DAY: _____

3 مکرری گل

کافی بھالی زبان دئے اعلیٰ مقام
رکھری ہے۔ بابا شاہ حسین نے بابا بلو شاہ نے کافی
دے راہی اینا سارا قلام پیش کئیے کافی نصرتی
نوں وی غر دئے محتساک عمیرہ بیرون مشہور کاجنیاں بڑھن
والی گلوکارہ ہے

سوال نمبر 07

« چونسٹراں طنز و مزاح دی اک
جنگی رنگت

1 بنیادی گل

چونسٹراں دے طنز و مزاح
دے ذریعے معاشرے دی تلخ حقیقتاں نوں لیر دا اٹھایا
گیان ایس دے دے معاشرے دی تباہ ہونہ بیان دواتیاں
نوں اتری جنگی طرز بیان گیتا گیا۔ ارسنہ میر پوراں
ن چونسٹراں دے وڈیاں حقیقتاں نوں لیر دے اٹھان
دی کوشش کیتی اے۔

2 چونسٹراں دے کجھ عنوانات

جاچا تورا، بینڈونائی، دیباچہ، پیر و سنے، حقہ لیرا
دا پیر دھان، جھو، اے دی جیم، بس داسفر

3 جون پھڑاں دا ویروا

الف) دیباچے مکھن دی مار و مار

ارشدیہ بیوراں نے

طنزیم جناح نال اسیں تے اشوس کیتا کہ دن
دن بن دیباچے مکھن آکھیاں دی تعداد دتے افنا ختم ہو
رہیاں۔ سٹن ہر دوسرا بندہ دیباچے مکھن لئی تیار

ب) پیر و سبیاں دی گھٹھی سیوٹی قدر

پیر دتے دتے ارشدیہ مکھن

سٹن کہ پیر و سبیاں توں سٹن رجت سمجھیا جائے
بیلا ایہ ای ربت دی رجت سمجھے جائے ہی پیر
سٹن کم اٹا سو گیا

ب) جھان دی ننڈیا

اسلام دتے جھوٹوں دڑی کرن دی

اجازت سٹن ارشدیہ نے طنزیم انداز نل اسیں چیر
توں ایہ جموعے جو پھڑاں دتے میان کیتاے، ویلے
نال وڈیاں جھان دتیں سٹن کتیاں سٹن

ت (معاشرے دی روایتاں دے فہم ہون دا ذکر

بہر دنیاں دی خدمت معاشرے
دی روایت جیڑی وقت دے نال گھٹھی جارہی ہے ارشد میر
ہوراں نے ایس قلم دے ڈھڑا چائن یا بارے اسم ^{گھٹیاں} روایتاں
معاشرے دیاں اچھاں چیزاں توں فہم کر سہل مہن

ط (کم کرن والے طبقے دیاں مسئلہ تال

”پینڈونالی“ وجہ ارشد میر نے کم کرن
والے طبقے دی مشکل زندگی توں واضح کیتا کیوں جے اُن
من دنیاں دے بدلے اوہ ساری زندگی واسطے غلامی جاندے
سین، تے ادھیاں توں وڈی پیریاں دا ظلم وی برداشت کرنا
پہینڈالے۔

ت (رشوت دی بندیا

”سفارش“ وجہ ارشد میر ہوراں نے
رشوت دی بندیا کیتی لے ادھیاں دے مطابق ایہ چیز
معاشرے واسطے ڈھڑا خطرہ لے ایس واسطے ایس چیز توں
فہم ہونا چاہیے

ج) کنڈ کنڈراں دی بھسی

”بس داسفر“ وچ ارشد میر
 سوراں نے کنڈ کنڈراں دی بھسی توں وی جانن دے
 بیٹھاں لباندالے، کنڈ کنڈراں بس وچ زیادہ سواریاں جھوڑ
 سیں تے پسیاں دالا پچ کردے سیں

ج) جھوٹ دی تنزیا

”چایا لورا“ وچ چایا لورا دے
 کردار دے راہی ارشد میر نے جھوٹ دی تنزیا کیتی
 ل۔ اینہ کردار جھوٹ بولدا تے نال اینا رعب دد سہیاں
 لے رکھدا لے ایس دے وچ جھوٹ دی ڈاھڑی تنزیا کیتی
 گئی اے

ج) معاشرتی بھسی دی عکاسی

انجمنہ کم قاسمی ملکدے سیں:
 ”چونڈراں وچ ارشد میر سوراں نے معاشرتی
 بھسی توں پیردہ اٹھایا اے“
 چونڈراں دا اصل مومنو ج
 معاشرے دی بھہر گھٹیاں سونیاں قدرال توں پیردہ اٹھانا

4 مکرئی قتل

جو نھراں دے راہی ارشد مہر نے
معاشرے دی تلخ حقیقت توں پردہ اٹھایا اے ایس دے دوج
طنزد مزاج دے راہی انسانی جیسی تے معاشرے دیاں لڑی
مٹنی نال گھنڈیاں بوشیاں قدرال توں پردہ اٹھا
گیا اے۔ ایس واسطے جو نھراں جو کہ ارشد مہر دی کتاب
اے ایس توں طنزد مزاج دی بہترین کتاب منیا گیا اے